Lainvalmisteluosasto
LsN Janne Kanerva

9.10.2017

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI RIKOSTORJUNNASTA RAJAVARTIOLAITOKSESSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 41/2017 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

Yleisesti arvioiden kysymys on tarpeellisesta lainsäädäntöhankkeesta. Erillisen lain säätäminen rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (jäljempänä ”rikostorjuntalaki”) selkeyttää lainsäädännöllistä tilannetta, kun rikostorjunnan toimivaltuuksista säädettäisiin nykyistä huomattavasti yksityiskohtaisemmin, täsmällisemmin ja kattavammin. Pitkälti vastaavanlainen uudistus toteutettiin muutama vuosi sitten, kun säädettiin rikostorjunnasta Tullissa annettu laki (623/2015).

Oikeusministeriö on osallistunut ehdotettavan lainsäädännön valmisteluun. Ministeriön esittämät näkökohdat on otettu valmistelussa huomioon. Tämä koskee myös ministeriön hallinnonalan lakiehdotuksia, joita hallituksen esityksessä on kolme (laki pakkokeinolain 5 ja 10 luvun muuttamisesta, laki esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta ja laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta). Näiden lakiehdotusten mukaiset muutokset ovat perusteltuja, monilta osin teknisluonteisia.

Mitä tulee ehdotettuun rikostorjuntalakiin, sen 3 luvussa säädettäisiin salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytyksistä rikosten estämiseksi tavalla, joka keinojen käyttöedellytysten osalta pitkälti vastaisi nykyistä sääntelyä, joka rakentuu rajavartiolain (578/2005) 43 a §:ssä olevalle viittaukselle poliisin ja poliisimiehen toimivaltuuksiin. Salaisten tiedonhankintakeinojen asianmukaista käyttämistä edistää se, että käyttämisen edellytysten ja käyttämisestä päättämisen lisäksi sääntely olisi muutenkin rikos-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

torjuntalain 3 luvussa täsmällistä ja kattavaa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun ja poliisilain (872/2011) 5 luvun sääntelyä noudattaen.

Rikostorjuntalain 3 luvussa Rajavartiolaitoksen käytössä olevia toimivaltuuksia laajennettaisiin eräiltä osin nykyiseen sääntelyyn verrattuna. Laajennusta merkitsisi se, että rikostorjuntalain 25 §:n 5 momentin, 27 §:n 5 momentin ja 29 §:n 4 momentin mukaan laitoksella olisi oikeus tekniseen kuunteluun, tekniseen katseluun ja tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtävän turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Näillä edellytyksillä kyseiset tiedonhankintakeinot olisivat käytettävissä niiden kohteena olevasta tilasta tai muusta paikasta riippumatta, myös esimerkiksi vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvana.

Vastaava toimenpiteiden turvallista suorittamista koskeva sääntely on poliisilain 5 luvun 17 §:n 5 momentissa, 19 §:n 5 momentissa ja 21 §:n 4 momentissa ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 13 §:n 5 momentissa, 15 §:n 5 momentissa ja 17 §:n 4 momentissa. Hallituksen esityksen perusteella (s. 13 ja 79) jää jossakin määrin epäselväksi se, perustuuko ja miten sääntelyn täydentäminen käytännön toiminnassa jo ilmenneisiin tarpeisiin. Ei ole kuitenkaan aihetta olettaa, että Rajavartiolaitoksen tarpeet tässä suhteessa merkityksellisesti poikkeavat poliisin ja Tullin tarpeista koskien rikostorjunnassa mahdollisesti vastaan tulevia vakavaakin vaaraa aiheuttavia tilanteita. Ehdotettu sääntely on tältä osin täsmällistä ja toimenpiteet korkean kynnyksen takana, kun edellytetään sekä välttämättömyyttä että välittömän henkeen tai terveyteen kohdistuvan vaaran torjumista. Säännösten muotoilun taustalla on perustuslakivaliokunnan jo edellisen poliisilain (493/1995) muuttamisen yhteydessä antama lausunto tällaisen ns. rynnäkkötarkkailun edellytyksistä (PeVL 11/2005 vp. s. 5).

Salaisten pakkokeinojen käyttämistä koskevan rikostorjuntalain 57 §:n mukaan Rajavartiolaitoksen käytössä olevien salaisten pakkokeinojen alaa laajennettaisiin niin, että televalvontaa voitaisiin käyttää selvitettäessä myös rikoslain (39/1889) 32 luvun 2 §:n mukaista törkeää kätkemisrikosta, 32 luvun 3 §:n mukaista ammattimaista kätkemisrikosta ja 33 luvun 2 §:n mukaista törkeää väärennystä.

Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan televalvontaa voidaan lähtökohtaisesti käyttää sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Törkeästä väärennyksestä ja törkeästä kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on neljä vuotta vankeutta ja ammattimaisesta kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Nyt kysymyksessä olevat rikokset siis vastaavat niitä rikoksia, joiden tutkintaan televalvontaa on tarkoitus käyttää. Näin vakavien rikosten kohdalla myös korostuu rikosten

selvittämisintressi. Hallituksen esityksessä on perusteltu televalvonnan käyttämisen tarvetta kysymyksessä olevien rikosten osalta (s. 13, 14 ja 80). Perusteluista on pääteltävissä, että Rajavartiolaitoksen tutkittavissa tapauksissa näille rikoksille ominaisten tekotapojen perusteella televalvonta on yleisesti ottaen ratkaiseva ja joissakin tapauksissa jopa ainoa keino selvittää rikosta, ja siinäkin mielessä ehdotettu muutos on perusteltu.